

Bill Harrigan, a szenttelen gyilkos

Mindenekelőtt egy kép: Arizona földje, Arizona és Új-Mexikó földje, az aranyáról és ezüstjéről híres föld, az a szédítő, végtelen föld, a roppant fennsík és a tompa színek földje, a föld, ahol fehéren csillognak a madarak lecsupaszította csontvázai. És egy másik kép, Billy, a Kölyök: a lovas, aki biztosan ül a nyeregben, az ifjú, akinek éles pisztolylövései feldűlják a sivatagot, aki láthatatlan golyókat indít útnak, amelyek messziről ölnek, mint a rontás.

Az ércelérekkel behálózott, csillogó és kopár sivatag. A férfi, akinek huszonegy éves korában, amikor meghalt – szinte gyerek volt még –, huszonegy ember halála száradt a lelkén – „nem számolva a mexikóiakat”.

A LÁRVAÁLLAPOT

1859 körül, New York egyik csatornájában megszületett az az ember, akiből később a rettegett és dicső Billy, a Kölyök lett. Azt mondják, hogy egy elgyötört ír hasból jött a világra, de négerék között nőtt fel. A teaszagnak és a gyapjas hajnak ama zúrzavarában élvezte a szeplők és a vöröses hajtincsek nyújtotta kiváltságot. Fehér mivolta gögössé tette; ráadásul vézna, féktelen és goromba volt. Tizenkét éves korában beállt a Swamp Angels (a Mocsár Angyalai) bandájába, a csatornák istenei közé. Égett köd szagú éjszakákon feljöttek a bűzös útvesztőből, nyomába eredtek valami német tengerésznek, leütötték, elszedték mindenét, még az alsóneműt is lehúzták róla, s aztán visszatértek a másik szemétbe. Egy ősz hajú néger vezette őket, a hírhedt lómérgező Gas Houser Jonas.

Néha, a víz melletti púpos házak valamelyikének padlásablakából egy nő egy vödör hamut öntött egy járókelő fejére. Az fulladozott, és le akarta porolni magát. A következő pillanatban már nyüzsögtek is rajta a Mocsár angyalai, behúzták egy pinceablakon, és kifosztották.

Ilyenek voltak Billy Harrigan, a majdani Billy, a Kölyök tanulóévei. Nem vetette meg a színházat; szerette a cowboyok melodramáit (talán nem is gyanította, hogy jelképesen már az ő sorsa is ott rejlett bennük).

GO WEST!

A Bowery Street színházai (melyek közönsége, ha a függöny csak egy percet is késett, elbődült: „Húzzák már fel azt a rongyot!”) egyebet sem játszottak, mint melodramákat a lövöldöző lovasokról, mégpedig azért, mert Amerika akkoriban a Nyugat büvökörében élt. A nyugati szelek mögött ott volt a cédrusokat kidöntő fejsze, a hatalmas babilóniai bölényfej, a cylinder, Brigham Young népes ágya, a vörös bőrű ember szertartásai és haragja, a sivatag felhőtlen ege, a szilaj préri, az a mindennél fontosabb föld, amelynek a közelsége, akárcsak a tengeré, megdobogtatja a szíveket. A Nyugat hívó szavát hallatta. Szakadatlan ütemes zaj kísérete azokat az éveket: a nyugatot meghódító, ezer meg ezer amerikai moraja. És 1872 körül ott volt közöttük, a börtöncella merőleges falai közül szökve, Bill Harrigan, akinek mint mindig, most is sikerült kereket oldania.

EGY MEXIKÓI MEGSEMISÍTÉSE

A Történet (amely az összefüggéstelen képeket kedveli, mint némely filmrendező) most egy veszedelmes borozó képét tárja elénk, ami a mindenható sivatag közepén áll, mintha a nyílt tengeren lenne. Az időpont az 1873-as év egyik zord éjszakája; a pontos helyszín, a Dlano Estacado (New Mexico). A táj szinte természetfölötti módon sík, de az egyenetlenül felhős, vihar és holdfény hasogatta eget hegyek és megnyíló kutak tarkítják. Benn a földön egy tehénkoponya, a prérifarkas szeme és vonyítása a sötétben, kecses lovak és a borozó megnyúlt fénye. Odabent az egyetlen pultra könyökölve tagbaszakadt, fáradt emberek isszák a bajkeverő alkoholt, és nagy ezüstpénzekkel dicsekednek, amiken egy kígyó és egy sas van. Egy részeg egykedvűen énekel. Néhányan valami selypegő nyelven beszélgetnek, bizonyára spanyolul, bár itt a spanyolul beszélőket megvetik. Bill Harrigan, a csatorna vörös patkánya, ott van az ivók között. Lehajtott egy-két kupica pálinkát, és gondolkodik, kérjen-e még, talán mert egy fityingje se maradt. Lenyűgözik ezek a sivatagi emberek. Óriásoknak látja őket, leigázhatatlannak és boldognak, akik olyan gyűlöletesen jól bánnak a vad csordával és a lovakkal. Hirtelen néma csönd támad, egyedül a részeg esztelen hangja nem vesz róla tudomást. Belép egy még a tagbaszakadtnál is hatalmasabb mexikói; az arca olyan, mint egy öreg indián asszonyé. Éktelen nagy kalapot visel, és két pisztoly lóg az oldalán. Tört angolsággal jó estét kíván az összes szarházi vedelő yenkinek. Senki sem fogadja el a kihívást. Bill megkérdezi, hogy ki az, mire

félve odasúgják neki, hogy a Dago – a Diego – nem más, mint Belisario Villagrán Chihuahuából. Abban a pillanatban dörrenés visszhangozik. A magas férfiak védelmező sorfala mögül Bill rálőtt a betolakodóra. Villagrán markából kiesik a pohár, aztán összeesik az egész ember. Nincs szükség több golyóra. Bill pillantásra sem méltatva a halottat, folytatja a csevegést, ahol abbamaradt. „Valóban?”, kérdi. „Nos, én pedig Billy Harrigan vagyok, New Yorkból.” A részeg egyre kántál, mintha mi sem történt volna.

Sejteni lehet, hogy micsoda megdicsőülés volt. Bill kezét ráz, elhalmozzák hízelt szavakkal, hurrákkal meg whiskyvel. Valaki észreveszi, hogy a revolverében nincsen jel, és azt javasolja neki, hogy véssen be valamit Villagrán halálának emlékéül. Billy, a Kölyök megtartja annak a valakinek a bicskáját, és azt mondja, hogy „mexikóiakat nem érdemes megörökíteni”. Ám mindez még nem elég. Bill azon az éjszakán a holttest mellé teríti le a gyapjútakaróját, és pirkadatig alszik, dicsőségteljesen.

GYILKOSSÁGOK CSAK ÚGY

Abból a boldog dörrenésből született (tizennégy éves korában) Billy, a Kölyök, a Hős, és halt meg Billy Harrigan, a bujkáló. A csatorna és az orvtámadás fiúcskája a préri emberévé emelkedett. Lovas lett, megtanult egyenesen ülni a nyeregben, wiomingi vagy texasi módra, nem pedig hátradőlve, oregoni és kaliforniai módra. Sohasem volt egészen olyan, mint a legendabeli Billy, a Kölyök, de egyre jobban hasonlított hozzá. A cowboy megőrzött valamit a new yorki öcskösből; a gyűlöletet, amely azelőtt a négerék, most pedig a mexikóiak ellen fűtötte, de az utolsó szavai spányol (szitok)szavak voltak. Megtanulta a hajcsárok csavargó-művészetét. Megtanulta azt a másik, nehezebb művészetet, embereknek parancsolni, s ez a kettő segített neki, hogy jó marhatolvaj váljék belőle. Néha el-elcsábította a mexikói gitár hangja meg a bordélyházak.

Az álmatlanság elviselhetetlen jőzanságában négy nap, négy éjszaka tartó, népes orgiákat rendezett. Végül amikor ráunt, a számlát golyózáporral fizette. Az ujjá a ravaszon sosem hagyta cserben, és ő volt a legrettegettebb (s talán a legjelentéktelenebb és legmagányosabb) ember a környéken. Garrett seriff, a barátja, egyszer így szólt hozzá: „Sokat gyakoroltam a célzást bölényvadászaton”. „Én annál is többet gyakoroltam, embervadászaton”, felelt ő szelíden. A részletek már homályba vesznek, de tudjuk, hogy huszonegy ember halála száradt a lelkén – „nem szá-

molva a mexikóiakat”. Hét veszedelmes esztendőn át engedte meg magának a vakmerőség fényűzését.

1880. július 25-én éjjel Billy, a Kölyök fakó lován keresztülvágtatott Fort Sumner központi vagy egyetlen utcáján. A hőség elviselhetetlen volt, és nem gyújtották meg a lámpákat; Garrett felügyelő a folyosón várakozott a hintaszékben ülve, előrántotta a pisztolyát, és Billy, a Kölyök hasába lőtt. A fakó nem állt meg; lovasa a földútra zuhant. Garrett egy második golyót eresztett bele. Az emberek (tudták, hogy Billy, a Kölyök a sebesült) jól becsukták az ablaktáblákat. A haláltusa hosszantartó és gyalázatos volt. Már magasan járt a nap, mire odamerészkedtek hozzá, hogy lefegyverezzék; a férfi halott volt. Érezni lehetett körülötte a régi kacatoknak azt az édeskés illatát, ami a halottakból árad.

Megborotválták, csináltak ruhát húztak rá, és elrettentésül és köznevetségre kitették a legjobb áruház kirakatába.

Mérföldekről, a szélrózsa minden irányából jöttek az emberek megnézni, lovon vagy tilburikocsin. A harmadik napon ki kellett festeni az arcát. A negyedik napon örömujjongás közepette eltemették.

(Az Aljasság Világtörténete, 1935)

GAJDOS ZSUZSA fordítása